

prof. dr hab. Irena Adamek

Recenzja rozprawy doktorskiej

Pani **mgr Aliny Nowak** pt. *Skuteczność metody grywalizacji w procesie zdobywania wiedzy i podnoszenia motywacji do uczenia się uczniów w młodszym wieku szkolnym* napisanej pod kierunkiem naukowym, **Pani dr hab. Ireny Polewczyk, prof. US** oraz promotora pomocniczego **dr Magdaleny Christ**

Problematyka poszukiwania skuteczności nowych metod kształcenia znajduje poczesne miejsce w badaniach dotyczących edukacji dziecka. Sloganem jest przypomnienie, że szkoła winna być miejscem ciągłego poszukiwania paradygmatów lepszej edukacji. Stąd też podjęcie badań przez Autorkę w tym obszarze posłużyło Jej do określenia skuteczności metody grywalizacji w zdobywaniu wiedzy oraz podnoszeniu motywacji do uczenia się przez dzieci w wieku wczesnoszkolnym.

Kryteria, wg których przygotowałam recenzję, to: struktura rozprawy, jej treść (zawartość poszczególnych rozdziałów), forma jaką przybrała recenzowana dysertacja doktorska. Na zakończenie sformułuję uwagi oraz konkluzję dotyczącą kolejnych etapów przewodu doktorskiego.

Recenzowana praca składa się z czterech rozdziałów zatytułowanych kolejno:

- Teoretyczne podstawy badań własnych (s. 11 – 110);
- Założenia metodologiczne badań własnych (s. 111 – 132);
- Skuteczność metody grywalizacji w procesie zdobywania wiedzy i motywacji do uczenia się uczniów w młodszym wieku szkolny światłe wyniki badań własnych (s. 133 – 209);
- Synteza wyników badań i wnioski (s. 210 – 226).

Całość poprzedzona jest „Wstępem” (s. 9 – 10), a w końcowej części rozprawy znajdują się: „Bibliografia” (s.227 – 237 – 166 pozycji, w tym kilkadziesiąt pozycji anglojęzycznych oraz 24 źródła internetowe z przewagą anglojęzycznych), „Spis tabel” (s. 238 -241 – 58 pozycji), „Spis rysunków” (s.242 – 244 – zawiera 53 pozycje), „Aneks” (s. 245 – 265 – zawartość to 8 pozycji). Błędy w zapisie nazwiska Klus-Stańska, Przetacznik-Gierowska

Przygotowana rozprawa ma formalnie prawidłową trzyczęściową strukturę, którą tworzą podstawy teoretyczne (rozd. 1.), metodologiczne (rozd. 2.) i empiryczne (rozd. 3. i 4.). Ujęcie treści w rozdziałach proporcjonalne, stosunek teorii do empirii zachowany.

Zawartość poszczególnych części

We **Wstępie** Autorka podkreśla konieczność poszukiwania nowych, skutecznych metod. Szkoda tylko, że nie analizuje grywalizacji w aspekcie takich metod i nie omawia jej wykorzystania w procesie uczenia się dzieci w wieku wczesnoszkolnym w celu przybliżenia czytelnikowi zagadnienia, którym będzie się zajmować w swoich badaniach.

W tej części przedstawiono także i scharakteryzowano zawartość treściową poszczególnych rozdziałów.

W rozdziale 1. zatytułowanym ***Teoretyczne podstawy badań własnych*** Autorka dokonała analizy literatury dotyczącej problematyki grywalizacji (uszczegółowionej w 5 podpunktach), wiedzy (3) i motywacji (3).

Część 1.1. ***Grywalizacja – rozważania terminologiczne***

W **paragrafie (1.1.1)** zatytułowanym *Gry i zabawy jako prekursorzy rywalizacji* omówiona została problematyka gier i zabawy jako prekursorów grywalizacji w ujęciu literatury polsko – angielskiej. Gry mogą być proinnowacyjną metodą, czego dowodzi Autorka dokonując wnikliwie wniosków płynących z badań dot. omawianej metody. W następnych paragrafach (1.1.2). *Grywalizacja – rys historyczny* i (1.1.3). *Grywalizacja – definiowanie pojęcia* Pisząca wprowadza w historię pojawienia się takiego działania, które zmienia ludzkie zachowania, poprawia i wzmacnia motywację oraz wpływa na zaangażowanie.

W **paragrafie następnym (1.1.4)** *Etapy rywalizacji – projektowanie* Autorka bardzo szczegółowo analizuje różne problemy związane ze stosowaniem tej metody, takie jak etap formułowania celów, planowanie szczegółów, zdefiniowanie kategorii uczestników, zaprojektowanie zadań do ich możliwości, określenie narzędzi zapewniających otrzymanie odpowiedzi od uczestników, ustalenie poziomów odpowiadających uzyskanemu wynikowi wraz z odznaczeniami za jego osiągnięcie (odnoszące się do autonomii, kompetencji i relacji).. Do tego ważne jest wykorzystanie feedbacku przez zaprojektowanie pętli aktywności (zaangażowania i postępu).

Autorka w **paragrafie (1.1.5)** *Grywalizacja w edukacji* omawia znaczenie i wartość metody. Sprzyja ona m.in. budowaniu więzi społecznych i relacji między szkołą a uczniem, wspieraniu różnych aktywności, uaktywnianiu poprzez indywidualizowanie działań uczniowskich, co jest alternatywą dla ich angażowania i motywowania.

Reasumując Autorka dokonała w sposób czytelny analizy literatury polsko-angielskiej dotyczącej wartości dydaktycznej i naukowej metody grywalizacji w procesie uczenia się dzieci, wykazując przy tym dobrą znajomość zagadnienia. Ujęcie zwarte, prezentujące dobre rozeznanie w literaturze nie tylko polskiej, ale i obcojęzycznej. Język i terminologia poprawne.

Część 1.2. ***Wiedza – rozważania terminologiczne***

W **paragrafach (1.2.1, 1.2.2, 1.2.3)** zatytułowanych kolejno *Wiedza - definiowanie pojęcia, Rodzaje wiedzy i Wiedza ucznia – konstruowanie* Autorka omówiła główne pojęcia.

Jest to wybiórczo-syntetyczny przegląd stanowisk badaczy dotyczący wiedzy i jej rodzajów, definiowania i konstruowania jej przez uczniów. Szkoda, że Autorka nie sięgnęła także do niektórych, polskich i nie tylko, autorów omawiających to zagadnienie. Warto byłoby poszerzyć interpretację o książkę: Ewy Kochanowskiej *Wiedza osobista dziecka w refleksji i praktyce nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej* (Impuls, 2018), Manfreda Spitzera *Jak uczy się mózg* (Wyd. Naukowe PWN 2007), Roberta J. Sternberga, Louise Spear-Swerling *Jak nauczyć dzieci myślenia* (Gdańskie Wyd. Psychologiczne 2003)

Część 3. Motywacja – rozważania terminologiczne

Podobnie jak w poprzednich paragrafach podrozdziałów części 1. i 2. Autorka analizuje różne definicje pojęcia (1.3.1) *Motywacja – definicje pojęcia*), jej rodzaje (1.3.2 *Motywacja wewnętrzna i zewnętrzna*), ciekawy model konstruktywistyczny jaką jest teoria motywacji 3.0. Daniela H. Pinka (1.3.3. *Motywacja 3.0. Daniela Pinka*). Ostatnia teoria odnosi się do tego, co ma dla człowieka znaczenie – uwzględnia autonomię i cel w dążeniu do doskonałości.

W ostatnim paragrafie (1.3.4) Motywacja do uczenia się uczniów w młodszym wieku szkolnym) omówiono zasadność podejmowania takich działań, aby wzmacniać motywację dziecka do uczenia się. Trochę brakuje jednoznacznego odniesienia do uczniów określonej w tytule grupy wiekowej.

Uogólniając:

- Tekst rozdziału to syntetyczny przegląd literatury polskiej i anglojęzycznej, czytelny.
- Dobra znajomość analizowanego zagadnienia przez Autorkę
- Warto by w tym rozdziale określić jednoznacznie w jakim ujęciu i za kim Autorka będzie posługiwać się wymienionym pojęciami.
- Warto uzupełnić analizę pojęciową skuteczności i efektywności, jakie są podobieństwa i różnice między nimi, uściślić i doprecyzować
- Przypisy 133 i 134 niedokładne – podać należy dokładnie źródło. Teajtet, to rodzaj dialogu, a nie dzieło (patrz Platon *Teajtet* przełożył Wł. Witwicki albo *Kolokwia Platońskie* (red.) A. Pacewicz).
- Bibliografia - warto również wykorzystać prace innych badaczy (wymienionych wcześniej).
- Drobne formalne usterki dotyczące interpunkcji.

W rozdziale 2. zatytułowanym Założenia metodologiczne badań własnych zawarto 7 podrozdziałów zatytułowanych zgodnie z procedurą badawczą przeprowadzoną przez Autorkę.

W ppodrozdziale 2.1. Charakterystyka planowanych badań, ich przedmiot i cele zgodnie z przyjętym typie badań diagnostyczno-weryfikacyjnych Autorka określa dokładnie przedmiot, którym jest *skuteczność metody rywalizacji w procesie zdobywania wiedzy i podnoszenia motywacji do uczenia się uczniów w młodszym wieku szkolnym* (s. 112). Są to więc dwa obszary badawcze: zdobywanie wiedzy i zależność jej poziomu od rywalizacji oraz grywalizacji w podnoszeniu motywacji. Ponadto wyodrębniono trzeci obszar wiedzy dotyczącej skuteczności metody uczniów,

rodziców i nauczycieli. Do przedmiotu badań dobrano trafnie cele o charakterze teoretycznym, poznawczym i praktycznym (s.113). Cennym wydaje się cel praktyczny, którym jest skonstruowanie autorskiego projektu zajęć z zastosowaniem grywalizacji z wnioskami do praktyki.

Do celów w podrozdz. 2.2. Problematyka badań odniesiono 6 problemów głównych, z tego 2 do skuteczności metody w zakresie wiedzy i motywacji, 1 opinii uczniów -2 rodziców – 1 nauczycieli na temat grywalizacji jako metody nauczania.

Do problemu 1. *Czy i w jakim zakresie metoda grywalizacji okazała się skuteczna w procesie zdobywania wiedzy przez uczniów* (s. 114) sformułowano 7 problemów szczegółowych; do 2. *Czy i w jakim zakresie metoda rywalizacji okazała się skuteczna w podnoszeniu motywacji u badanych uczniów klas trzecich* (s. 115) nastąpiło uszczegółowienie w 8 pytaniach-problemach; do 3. *Jaka jest opinia uczniów na temat grywalizacji jako metody nauczania*(s, 115) przyjęto uszczegółowienie w 5 problemach; do 4. *Jaka jest opinia rodziców na temat sposobów motywowania dzieci* (s. 116) postawiono 4 pytania-problemy; do 5. *Jaka jest opinia rodziców uczniów biorących udział w eksperymencie na temat metody rywalizacji* (116) przyjęto 2 problemy szczegółowe; do 6. *Jaka jest opinia nauczycieli na temat metod pracy z uczniem* (s. 116) sformułowano 2 problemy szczegółowe.

Nasuują się uwagi odnośnie do pytań szczegółowych 3 i 5 do 1. głównego problemu – 3. problem mieści się w 5; to samo dotyczy 6. i 7. Sugestia do przeanalizowania. Uwaga następna dotyczy 7. pytania szczegółowego do 2. problemu ogólnego. *Co znaczy zakres podchodzenia do zadania* – pytanie nieprecyzyjne

W 2.3 podrozdz. Hipotezy, zmienne i wskaźniki 1 hipoteza główna i 4 szczegółowe należy odnieść do uwagi zawartej pod problemami szczegółowymi do 1. i 2. głównego.

Wszystkie składowe wymienione w tytule są właściwie sformułowane. Jedna uwaga dotyczy zmiennej niezależnej *metody grywalizacji*. Wskaźnikami nazwano *elementy metody rywalizacji* – należy je tutaj przywołać. Procedura metodologiczna musi być czytelna. Brakuje wyjaśnienia na samym początku rozdziału, co Autorka rozumie przez skuteczność, chociaż można się tego doszukać w sformułowanych hipotezach

W 2.4 podrozdziale Metody i techniki badań Autorka charakteryzuje metodę eksperymentu pedagogicznego i techniki, które wykorzystwała do jego przeprowadzenia, a także głównie narzędzia w postaci zróżnicowanych testów i kwestionariuszy. Techniki zaś to ankieta, wywiad.

Warto byłoby dodać do tytułu podrozdziału *narzędzia*. W podrozdz. 2.5 Charakterystyka terenu i grupy badawczej Pisząca dokonała uzasadnienia doboru grupy uczniów do eksperymentu (s. 124) oraz ich rodziców i nauczycieli. Następny porozdz. (2.6) to Organizacja i przebieg bada. Omówiono w nim szczegółowo podjęte działania o charakterze eksperymentalnym (*To co piękne, pachnące i funkcjonalne*), zgodnie z zaplanowaną procedurą. Ujęto to w czytelny schemat postępowania metodologicznego.

W ostatnim podrozdz. 2.7 Analiza statystyczna scharakteryzowano dobór technik statystycznych do opracowania zebranego materiału z przeprowadzonego eksperymentu, przeprowadzonego techniką grup równoległych.

Uogólniając w rozdziale 2. Autorka przedstawiła w sposób czytelny procedurę badawczą, schemat przebiegu badania oraz wyniki osiągnięte przed i po eksperymencie. Autorka porusza się swobodnie w tematyce metodologicznej, cechuje ją dobra znajomość rodzajów badań jakościowo – ilościowych. Wykorzystała aktualną literaturę metodologiczną dotyczącą badań społecznych.

W metodach zastosowanych w badaniach istotne znaczenie miały metody statystyczne, które zostały wykorzystane do analizy wyników. Do obliczeń wykorzystano pakiet statystyczny dla nauk społecznych SPSS, wersję 27

W rozdziale 3. pt. **Skuteczność metody rywalizacji w procesie zdobywania wiedzy i motywacji do uczenia się uczniów w młodszym wieku szkolnym w świetle wyników badań własnych** zawarto 10 podrozdziałów zawierających wyniki badań diagnostyczno-weryfikacyjnych.

W tekście podrozdz. **3.1 Analiza poziomu wiedzy badanych uczniów klas trzecich na podstawie Testu Trzecioklasisty** zamieszczono 5 tabel (nr 12 – 16) i 6 rysunków (nr 9 – 14). Po zestawieniu wyników grupy eksperymentalnej i kontrolnej okazało się, że wyniki z testu nie różniły się między nimi.

3.2 Analiza poziomu wiedzy badanych uczniów klas trzecich dokonana na podstawie wyników testu TWPBT – tekst zawiera 3 tabele (17 – 19) i **33.4.** rysunki (15 – 16). Wyniki określają efekt pozytywny zastosowanej grywalizacji tylko w odniesieniu do wiedzy, natomiast brak istotnego wpływu na wiedzę z polskiego, matematyki, czy przyrody.

W podrozdz. **3.3 Analiza poziomu motywacji badanych uczniów klas trzecich dokonana na podstawie testu Ja i moja szkoła - dla skali Motywacji** wyróżniono 7 sfer, których rozkłady wyników zamieszczono 10 tabel (20 -29) i 16 rysunków (17 – 32).

W pomiarach motywacji grupa objęta eksperymentem osiągała wyższe wyniki, zarówno w preteście jak i postteście, w odniesieniu do grupy kontrolnej

Następny tekst podrozdz. **3.4 Analiza poziomu motywacji badanych uczniów klas trzecich dokonana na podstawie Skali subiektywnej oceny własnych kompetencji** przedstawia wyniki uzyskane przed i po eksperymencie. które jednoznacznie pokazują istotnie wyżej oceniane własne kompetencje przez uczniów grupy E. Umieszczono je w 3 tabelach (30 – 32) i na 2 rysunkach (33 -34)

Ostatni podrozdz. **3.5 Analiza zachowań uczniów podczas lekcji** zawiera 4 tabele (33 – 36) i 2 rysunki (35 – 36). Autorka analizuje 15 cech/zachowań uczniów (patrz tab. 36 ss. 177) biorących udział w eksperymencie. Tylko w odniesieniu do 2 cech/zachowań nie miało znaczenia branie w nim udziału.

Podrozdz. **3.6 Metoda rywalizacji w opinii uczniów** w 6 tab. (37 – 42) i na 8 rysunkach (37 – 44) Autorka zestawia wyniki, które jednoznacznie potwierdzają zasadność stosowania tej metody na zajęciach szkolnych.

I przedostatni podrozdz. **37 dot. Analizy skuteczności motywacji na podstawie kart punktacji** przedstawiono wyniki punktacji w obszarze zadań obowiązkowych, domowych i dodatkowych uczniów uczestniczących w badaniach eksperymentalnych (tab. nr 43 – 47) i rysunki nr 45. Wyniki wskazują na mocne zaangażowanie badanych uczniów w realizacji poszczególnych zadań.

Podrozdz. 3.8 *Analiza poziomu motywacji badanych uczniów klas trzecich dokonana na podstawie Skali subiektywnej oceny własnych kompetencji w opinii rodziców* zawiera 3 tabel e (48 – 50) na 2 rysunkach (46 – 47). Z analizy wynika, że oceny rodziców dzieci biorących udział w eksperymencie były istotnie wyższe niż z grupy kontrolnej.

Akapit znajdujący się nad tytułem (s. 192) winien być włączony do podrozdziału. Czy w wieku 18 – 25 lat można być matką trzecioklasisty (s. 192, wers 7.)?

Podrozdziały 3.9 *Metody grywalizacji w opinii rodziców* i 3. 10 *Sposoby motywowania dziecka w opinii rodziców* można połączyć w jeden. Badanie sposobów motywowania dzieci przez rodziców jest tematem obocznym analizowanego głównego problemu badawczego.

Tekst podrozdz. 3.11 *Znane i stosowane metody nauczania w opinii nauczycieli* dotyczy analizy ich wypowiedzi na temat metod nauczania.

Nieporozumieniem jest ujmowanie odpowiedzi w procentach w odniesieniu do 6 osób. Materiał z wywiadu nie wnosi nic nowego do materiału badawczego.

Uwaga: **nieważne** piszemy razem (s. 207 - **nie** partykuła z przymiotnikiem jest pisana razem, zaś przysłówki osobno np. mało, średnio).

Uogólniając z tekstu **rozdziału 3.** proponowałabym wyłonienie 4. rozdziału, w którym zawarto by badania opinii nauczycieli i rodziców.

Analiza statystyczna uzyskanych wyników w badaniach pretestowych i posttestowych w grupie eksperymentalnej i kontrolnej zasługuje na podkreślenie rzetelności i ich czytelności.

W rozdziale 4. **Synteza wyników badań i wnioski końcowe** zawarto dwa podrozdziały 4.1 *Podsumowanie wyników badań i wnioski końcowe* oraz 4.2 *Przegląd badań i wnioski*.

Podrozdz. 4.1. prezentuje rzetelną i wnikliwą analizę porównawczą uzyskanych wyników w odniesieniu do przyjętych hipotez. Podrozdz. 4.2 przedstawia przykłady grywalizacyjnych zastosowań na przykładzie wybranej literatury anglojęzycznej, które nie odnoszą się do edukacji szkolnej. Jeśli już to Autorka mogła tekst w części wykorzystać w przeglądzie literatury. W tym podrozdziale jest zbyteczny.

W *Zakończeniu* Autorka formułuje wnioski dla praktyki edukacyjnej i rodzicielskiej, gdyż wyniki badań potwierdzają skuteczność stosowania metody grywalizacji w zakresie podnoszenia wiedzy uczniowskiej oraz ich motywacji do jej zdobywania.

Uwagi ogólne

- W eksperymencie ważne są analizy wyników, ale dla osoby chcącej wykorzystać te badania brak materiału odnośnie samego jego przebiegu. W pracy winny być ukazane, choćby częściowo, zilustrowane etapy eksperymentu z omówieniem przebiegu procesu dydaktycznego.
- Kilkanaście pozycji z literatury pedagogiczno-psychologicznej starych, nadmiar literatury z marketingu, które przy problemie dydaktycznym zbędne.

- Używanie określenia uczniowie wczesnoszkolni (s. 219, 226), to nieprawidłowa nazwa (są w wieku wczesnoszkolnym)
- W bibliografii: przy kilku pozycjach brak roku, podane ss (tylko w przypisach się je umieszcza), 4 pozycje to 3 słowniki i 1 encyklopedia. W zestawieniu ich nie wykorzystujemy (można w przypisach).

Konkluzja

Kończąc ocenę stwierdzam, że przygotowana przez Panią **mgr Alinę Nowak** rozprawa doktorska stanowi ciekawe rozwiązanie dotyczące metody grywalizacji i jej wykorzystania w edukacji wczesnoszkolnej w zakresie zdobywania przez uczniów wiedzy i podnoszenia w tym aspekcie ich motywacji. Doktorantka dokonała przeglądu literatury polskiej i anglojęzycznej wykazując jej dobrą znajomość, zaś w analizie i syntezie uzyskanych wyników materiału wykazała spore umiejętności badawcze. Wymienione uwagi szczegółowe przy rozdziałach i podrozdziałach oraz ogólne nie podważają wartości naukowej recenzowanej rozprawy doktorskiej.

Biorąc pod uwagę całość pracy podkreślić należy:

- poprawność metodologiczną przeprowadzonych badań;
- dobre osadzenie problemu w literaturze;
- ogólną wiedzę Doktorantki w zakresie pedagogiki;
- wykorzystanie najnowszej literatury anglojęzycznej;
- oryginalne wykorzystanie, mało rozpowszechnionej, metody grywalizacji jako sposobu uczenia się uczniów w edukacji wczesnoszkolnej w zakresie zdobywania wiedzy i ich aktywizowania/motywowania w tym zakresie;
- pogłębioną, rzetelną analizę ilościowo-jakościową uzyskanych wyników z wykorzystaniem metod statystycznych
- poprawność językową w aspekcie stylistyczno-gramatycznym.
- estetykę pracy.

Przedstawione w recenzowanej pracy osiągnięcia empiryczne dają podstawę do jednoznacznego stwierdzenia, że rozprawa doktorska **mgr Aliny Nowak** spełnia warunki stawiane pracom doktorskim, określone w art. 13.1. ustawy z dnia 12 marca 2003 o stopniach naukowych i tytule naukowym, co upoważnia mnie do wystąpienia z wnioskiem o dopuszczenia Pani **mgr Aliny Nowak** do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Kraków, 12. września 2022

Recenzent

Irena Adamek
prof. dr. hab. Irena Adamek